

СТРАТЕГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ СТРАХУВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Яцкевич В.В.,

*магістрант кафедри національної економіки та фінансів,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: yatskevychvv@krok.edu.ua,*

Страхові компанії та підприємства, що орієнтуються на зовнішній ринок відіграють важливу роль в економічному житті країни. Головною функцією цього виду страхування є захист фізичних та юридичних осіб від імовірних збитків у разі настання страхових подій в процесі здійснення ними зовнішньоекономічної діяльності. Особливо це актуально для експортно-орієнтованих підприємств, оскільки така підприємницька діяльність значною мірою пов'язана з додатковими ризиками через валютні коливання, різноманітні норми міжнародного страхування, тощо. Тому в умовах глобалізації ефективного регулювання та нагляд за ринком роблять можливою впевненість користувачів у надійності страхових компаній, стабільності страхового ринку, що в свою чергу безпосередньо впливає на конкурентоздатність вітчизняних виробників і експортерів у світовій системі господарювання.

Проте, на сьогодні ряд факторів стримує розвиток українського страхового ринку. Зокрема у низки страхових компаній наявні проблеми з платоспроможністю та ліквідністю, немає чіткої бізнес-моделі, рівень управління ризиками та корпоративного управління є низьким. Усе це робить український страховий ринок непрозорим та неконкурентним. Зазначені системні проблеми спричинені перш за все неналежним правовим регулюванням, недосконалою регуляторною політикою та браком належного нагляду за її реалізацією.

У вересні 2019 року було ухвалено Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг" (так званий закон про "спліт") [1], згідно з яким з 01 липня 2020 року Національний банк України (далі – Національний банк) став регулятором та наглядовим органом на ринку страхування, який має направити свою діяльність і на врегулювання вищевказаних аспектів.

Основними проблемами розвитку страхового ринку в Україні є:

Низька платоспроможність та ліквідність.

Недосконалість бізнес-моделей страховиків.

Недостатня прозорість ринку та проблеми в корпоративному управлінні.

Проблема захисту прав споживачів послуг страхування, в тому числі і тих, що націлені на зовнішньоекономічні відносини.

За чинної регуляції, страхові компанії мають змогу суттєво занижувати резерви та завищувати вартість активів, корпоративних цінних паперів, нерухомості, дебіторської заборгованості. Через це оцінити реальну

платоспроможність страховиків майже неможливо, оскільки формально наявний капітал насправді може виявитися недостатнім.

Також недостатній обсяг високоякісних ліквідних активів для здійснення потенційних виплат створює проблеми ліквідності. Така ситуація мотивує страхові компанії занижувати виплати. Водночас у регулятора немає інформації щодо строковості за потенційними виплатами та активами, що робить неможливою оцінку щодо розривів ліквідності. Внаслідок цього рівень платоспроможності та ліквідності багатьох страхових компаній є вкрай низьким та потребує підвищення.

Переважає більшість страхових компаній в Україні працює без чіткої стратегії розвитку та бізнес-моделі, які чітко визначені міжнародними лідерами в сфері страхування. Особливості ціноутворення призводять до формування концентрованої структури страхового портфеля, недиверсифікованості продуктів та ризиків страхування. У результаті демпінг страхових компаній ще більше поглиблює проблеми на ринку.

Через недоліки чинного законодавства тарегуляторної політики на ринку, страхові послуги використовуються з метою зниження бази оподаткування. Аналіз діяльності деяких діючих страхових компаній дає підстави вважати, що головною бізнес-метою окремих страховиків є діяльність, пов'язана з виведенням капіталу, легалізацією доходів, отриманих незаконним шляхом, оптимізацією податків, у тому числі шляхом конвертації безготівкових коштів у готівку.

Недосконалим є і відображення фінансових результатів страхових компаній. Зокрема, значну частку страхових премій насправді становлять комісійні винагороди агентам (в ньому 30–50%). Страхові тарифи за багатьма напрямками страхування не є економічно та статистично обґрунтованими, а тому не дають змоги покривати всі потенційні страхові виплати. Проблеми з ліквідністю через погану якість активів стимулює страхові компанії занижувати виплати. Валовий прибуток від операцій страхування переважно спрямовується на покриття досить значних операційних витрат. Тож сектор здебільшого операційно неефективний.

Стратегічною ціллю Національного банку у сфері страхування має стати розвиток та підтримка платоспроможного, фінансово стійкого, конкурентного та стабільного ринку страхування, який забезпечуватиме належний захист прав споживачів та надаватиме страхові послуги і продукти, що відповідають потребам всіх учасників економічних процесів, в тому числі суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Для зміни моделі регулювання та нагляду за ринком страхування Національний банк повинен якнайшвидше враховувати основні вимоги законодавства Європейського Союзу, які Україна зобов'язана виконувати відповідно до Угоди про асоціацію з ЄС, а також принципи Міжнародної асоціації органів страхового нагляду (IAIS). Національний банк має вжити заходи для набуття членства у Міжнародній асоціації органів страхового нагляду (IAIS), членами якої на сьогодні є 150 держав, з метою підвищення ефективності виконання своїх функцій як регулятора страхового ринку [2].

На нашу думку, регулювання та нагляд за страховими компаніями повинен здійснюватися за ризик-орієнтованим підходом. В основу реалізації ризик-орієнтованого підходу закладено наступні принципи (Табл. 1).

Таблиця 1

Принципи ризик-орієнтованого підходу до регулювання страховиків

Назва	Характеристика
Принцип пропорційності (Proportionality)	регуляторні вимоги та інтенсивність нагляду визначаються на підставі розміру, значущості (впливу компанії на ринок та економіку в цілому), складності бізнес-моделі та профілю ризиків фінансової установи
Принцип перспективного погляду (Forward-looking)	аналіз діяльності здійснюється з огляду на розуміння бізнес-плану, перспективи діяльності та потенційні ризики компанії
Принцип раннього виявлення та вчасного реагування (Early warning)	оцінка потенційних ризиків та їх виявлення на ранній стадії для своєчасної подальшої комунікації чи вжиття відповідних заходів
Принцип професійного судження (Professional judgement)	оцінка ґрунтується на вмотивованих та обґрунтованих висновках, заснованих на знаннях і досвіді, а також на комплексному та всебічному аналізі інформації
Принцип правової визначеності	полягає у встановленні чітких та зрозумілих для дотримання вимог через систему законодавчих та нормативно-правових актів, включно з графіками приведення діяльності фінансових установ у відповідність до нових вимог.

Джерело: побудовано автором за [2]

Отже, особлива увага повинна приділятися розвитку належної практики роботи страховиків та добросовісної поведінки стосовно страхувальників. Тому в умовах європейської інтеграції НБУ має удосконалити механізм нагляду за ринковою поведінкою та розробити відповідні інструменти.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг : Закон України від 06.12.2019 № 361-IX. Дата оновлення: 28.04.2020. URL. : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/79-20#Text> (дата звернення: 15.11.2020).
2. Біла книга. Майбутнє регулювання ринку страхування в Україні. К. : НБУ, 2020. 28 с. URL. : https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/White_paper_insurance_pr_2020-04-30.pdf?v=4 (дата звернення: 10.10.2020).